

роблячи емоції ще важливішим чинником у визначенні економічної поведінки.

Список використаних джерел

1. Дембицька Н. М. Соціально- психологічні закономірності економічного самовизначення молоді в умовах суспільних змін: монографія за ред. Н. М. Дембицької, О. В. Лавренко. Київ – Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 212 с. ISBN 978-617-8116-01-9. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728352/1/Monografia-2021%2B%2B%2B.pdf>
2. Чорній О.В. Психологічні механізми впливу на масову свідомість. *Габітус*. 2023, випуск 50. С. 181 – 185. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/50-2023/33.pdf>
3. Гудзь М. Поведінкова економіка в умовах війни: вплив емоцій на економічні рішення громадян. *Економіка та суспільство*. 2023, випуск 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2384>

Захарова К. Ф.

Університет економіки та права «КРОК»,
к.е.н., доцентка кафедри економіки та фінансів

МОЖЛИВОСТІ ШІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ЕТИЧНИЙ КОЛАПС ЧИ КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА?

ШІ все більше проникає в різні сфери життя, і освіта не є винятком, але існує багато протилежних думок щодо того, чи є нейромережі благословенням чи прокляттям для освіти. Наскільки відповідними на сьогодні є застосування технологій штучного інтелекту в освіті в зв'язку з надмасштабним переформатуванням ринку праці, коли сотні професій зникають або не потребують значної участі людини в робочому процесі або в контексті банального вже процесу створення контенту – велике питання, якому присвячено достатньо наукових робіт [1].

Наукова спільнота активно впроваджує обмеження на прийняття наукових робіт, які повністю чи частково генеруються силами нейромереж. Очевидно, що світ змінюється на наших очах завдяки цим стрімким та потужним технологіям. Але як ми можемо залишатися актуальними в цьому новому світі та зберегти цінність і неповторність людського інтелекту та капіталу?

В процесі аналізу даної теми, йдучи за логікою від технологічних аспектів до етичних та соціальних, в цій темі важливо усвідомити та підкреслити перспективні можливості інструментарію нейромереж в рамках академічної доброчесності, аби швидкий розвиток технологій, що ставить перед нами виклик: як зберегти баланс між людськими цінностями та технологічним прогресом, не загнав нас в тупик у педагогічній практиці.

Таблиця 1.

Переваги, ризики та виклики в освіті в зв'язку з популярністю ШІ

Переваги ШІ в освіті:	Ризики та виклики:	Баланс між людиною та машиною:
Персоналізація навчання Автоматизація рутинних завдань Розвиток критичного мислення Доступність освіти	Етичні проблеми (конфіденційність даних, упередженість алгоритмів) Соціальна нерівність Заміна вчителів машинами Технічні обмеження Питання авторства	Яку роль повинен відігравати вчитель в епоху ШІ? Як поєднати традиційні методи навчання з технологіями ШІ? Як забезпечити, щоб ШІ служив інструментом для вчителя, а не заміняв його?

Попри те, що існують міжнародні стандарти, встановлені Актом про штучний інтелект (ЕС) [2] і Рамковою конвенцією про ШІ (Рада Європи) [3], існують суперечливі ситуації щодо

використання ШІ і пов'язані з ними ризики, які недостатньо детально проаналізовані та висвітлені, а особливо за межами європейських кордонів.

Про що ж мова? В першу чергу мова про етику. Можливості викладання сьогодні не просто розширились, вони трансформувались до невпізнаності, оптимізація процесів викладання та навчання за допомогою персоналізованих алгоритмів, адаптації навчальних матеріалів відповідно до індивідуальних потреб студента – вже не громіздка робота, тепер це – лише опція. Звісно, через це всім нам вже давно зрозуміло, що ШІ має не тільки потенціал, але й реальні перспективи для революції в освіті, проте його впровадження і використання супроводжується етичними проблемами, які включають конфіденційність і стеження, упередженість і дискримінацію. Аналізуючи мінуси, розкішні на перший погляд переваги, такі як персоналізоване навчання, оцінювання та оцінювання, підтримка та залучення студентів втрачають свою привабливість. То який насправді потенційний вплив на систему освіти та на те, як ми готуємо студентів до кон'юнктури ринку праці завтрашнього дня здійснює ШІ? Не заперечуватимемо, що система освіти виграла від цього новітнього надбання, адже завдяки своїй здатності збирати й аналізувати дані, можливості використовувати вбудовані цифрові додатки та інструменти прогрес відбувся блискавично. Віртуальна реальність та вбудований інструментарій тепер – гарантія легкого забезпечення інтерактивного навчального середовища.

Але, в той самий час, в процесі «самостійної роботи студентів» за допомогою ШІ генеруються «спільні» висновки та ідеї, які, як ми можемо стверджувати з власної практики, лише зрідка збагачують критичне мислення та креативність людини в цьому співавторстві. Тож, розширюють можливості ШІ наші педагогічні цілі за допомогою технологічних інновацій, чи, все ж, посилюють існуючі упереджені звички, та змушують нас боротись зі списуванням і плагіатом? Етичні проблеми щодо балансу між академічною доброчесністю та індивідуальними навчальними потребами вирішуються в Світі декількома шляхами:

- *розробка етичних кодексів*, зокрема таких як [4]
- *навчання студентів та викладачів на тренінгах* з академічної доброчесності та критичного мислення
- *впровадження нових методів оцінювання та розробка завдань*, які вимагають від студентів не лише знання фактів, але й уміння аналізувати, синтезувати інформацію та творчо мислити
- *використання інструментів для виявлення плагіату*
- *співпраця з розробниками ШІ* щодо розробки інструментів, які б допомагали виявляти зловживання та сприяли академічній доброчесності
- *створення платформ для обміну досвідом* між освітянами та розробниками ШІ.

Освіта за сучасних умов функціонування навряд здатна забезпечити запобігання та зменшення ризиків, пов'язаних з недостатньо відповідальним використанням систем ШІ, забезпечуючи дотримання всіх відповідних регуляторних стандартів та вимог щодо прав людини, але регуляторну функцію все ж, може виконувати не тільки завдяки чітким правилам дотримання академічної доброчесності. Спільнота освітян активно розмірковує над тим, аби за допомогою міжнародної співпраці запланувати створення ШІ-інструментів, які б допомагали студентам у навчанні, але не замінювали б їх, зокрема, в рамках стандартів освіти в Україні, максимально корисними були б, наприклад, інструменти для перевірки граматики української мови, стилю, фактичної точності, але не для генерації повних текстів. Окрім того, розвиток критичного мислення у студентів - амбітна непроста задача, яка не вирішується просто високим ступенем володіння педагогічною майстерністю, заохочення студентів до самостійного аналізу інформації, формулювання власних думок та аргументів – вимога сучасної вищої освіти, яка іноді залишається суто вимогою. Тому ми пропонуємо модернізувати частину практичного блоку завдань в рамках навчальних дисциплін «живою» співпрацею між студентами та викладачами, наприклад, створення спільних проектів, які б дозволяли студентам розвивати навички співпраці та відповідальності.

Проблема балансу між академічною доброчесністю та індивідуальними навчальними потребами через використання ШІ є складною і вимагає комплексного підходу. Важливо

розуміти, що ШІ - це інструмент, який може як оптимізувати процес викладання/навчання, так і спотворювати його. Активне подальше використання ШІ в освіті попри ризики неминує, адже цей потенціал дуже значущий, але усвідомлення цих ризиків та етичних дилем вимагає ретельних досліджень від усієї наукової спільноти, яка залучена до процесу освіти.

Список використаних джерел

1. Яруга-Роздольська А. Штучний інтелект як частина майбутніх практик у роботі архітектора: генеративний інструмент MidJourney як частина процесу створення архітектурної форми. URL: <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech05040554-b6e0-4159-9add-445bac42da73>
2. A. Tlili, B. Shehata, M. A. Adarkwah, A. Bozkurt, D. T. Hickey, R. Huang & B. Agyemang, «What if the devil is my guardian angel: ChatGPT as a case study of using chatbots in education», Smart Learning Environments, vol. 10, № 1, pp. 15, 2023. URL: <https://slejournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40561-023-00237-x>.
3. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138-FNL-COR01_EN.pdf.
4. <https://rm.coe.int/1680afae3c>.
4. https://dslua.org/wp-content/uploads/2024/10/Toolkit_AI-for-CSOs_DSLU_Ukr.pdf.

Іванова Н.Ю.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., доцентка кафедри економічної теорії

Гнилокурєнко О.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студент БП-4, спеціальність «Економіка»

МОТИВАЦІЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

У сучасному світі, який розвивається дуже швидко, працівникам доводиться шукати інноваційні та оригінальні способи вирішення завдань. Сучасна економіка вимагає творчого підходу через зростаючу конкуренцію, швидкі темпи розвитку, а також впровадження новітніх технологій та інші фактори. Відповідно, роботодавці прагнуть збільшити мотивацію своїх команд до креативності, щоб підтримувати та покращувати свої позиції на ринку незалежно від галузі.

Якщо раніше економіка базувалася на конкуренції за ресурсами, то зараз вона спрямована на інтелектуальний капітал. За теорією Г. Беккера, людський капітал містить у собі накопичені знання, навички та мотивацію кожного працівника. Щоб краще зрозуміти креативний людський капітал, слід проаналізувати його природу та походження. Відмінність від традиційних підходів до вивчення людського капіталу полягає в тому, що креативність розглядається як ключовий когнітивний метод інтелектуальної праці, спрямований на створення цінної та оригінальної роботи. Це передбачає розвиток у людини специфічних когнітивних здібностей, таких як метафоричне мислення, синтез, творчий підхід до вирішення завдань та дивергентне мислення [1].

Як показали дослідження, основні характеристики креативного капіталу включають:

- Інтелектуальні та творчі здібності: здатність до аналітичного мислення, генерації нових ідей та інноваційних рішень.
- Поєднання досвіду і креативності: вміння застосовувати накопичені знання та досвід у непередбачуваних ситуаціях та здатність до інновацій.
- Жага нових знань: постійне прагнення до самовдосконалення, оновлення знань та ознайомлення з тенденціями у своїй галузі.
- Навички творчості: вміння використовувати методи мозкового штурму, нестандартного мислення та генерування нових ідей.